

No 46 (2020)

P.8

The scientific heritage

(Budapest, Hungary)

The journal is registered and published in Hungary.

The journal publishes scientific studies, reports and reports about achievements in different scientific fields. Journal is published in English, Hungarian, Polish, Russian, Ukrainian, German and French.

Articles are accepted each month. Frequency: 12 issues per year.

Format - A4

ISSN 9215 — 0365

All articles are reviewed

Free access to the electronic version of journal

Edition of journal does not carry responsibility for the materials published in a journal. Sending the article to the editorial the author confirms it's uniqueness and takes full responsibility for possible consequences for breaking copyright laws

Chief editor: Biro Krisztian

Managing editor: Khavash Bernat

- Gridchina Olga - Ph.D., Head of the Department of Industrial Management and Logistics (Moscow, Russian Federation)
- Singula Aleksandra - Professor, Department of Organization and Management at the University of Zagreb (Zagreb, Croatia)
- Bogdanov Dmitrij - Ph.D., candidate of pedagogical sciences, managing the laboratory (Kiev, Ukraine)
- Chukurov Valeriy - Doctor of Biological Sciences, Head of the Department of Biochemistry of the Faculty of Physics, Mathematics and Natural Sciences (Minsk, Republic of Belarus)
- Torok Dezso - Doctor of Chemistry, professor, Head of the Department of Organic Chemistry (Budapest, Hungary)
- Filipiak Pawel - doctor of political sciences, pro-rector on a management by a property complex and to the public relations (Gdansk, Poland)
- Flater Karl - Doctor of legal sciences, managing the department of theory and history of the state and legal (Koln, Germany)
- Yakushev Vasilij - Candidate of engineering sciences, associate professor of department of higher mathematics (Moscow, Russian Federation)
- Bence Orban - Doctor of sociological sciences, professor of department of philosophy of religion and religious studies (Miskolc, Hungary)
- Feld Ella - Doctor of historical sciences, managing the department of historical informatics, scientific leader of Center of economic history historical faculty (Dresden, Germany)
- Owczarek Zbigniew - Doctor of philological sciences (Warsaw, Poland)
- Shashkov Oleg - Candidate of economic sciences, associate professor of department (St. Petersburg, Russian Federation)

«The scientific heritage»

Editorial board address: Budapest, Kossuth Lajos utca 84,1204

E-mail: public@tsh-journal.com

Web: www.tsh-journal.com

CONTENT

ECONOMICS

<i>Herasymchuk V.</i> MANAGEMENT OF THE PROFIT OF THE AGRARIAN ENTERPRISE IN MODERN CONDITIONS.....	3	<i>Ruda O.</i> THE ESSENCE, THE PROBLEMS AND THE MECHANISM OF PROVIDING THE FINANCIAL SECURITY OF THE STATE.....	75
<i>Denysiuk V.</i> ELECTING OF TRAVELING SALESMAN PROBLEM CRITERIA.....	14	<i>Ovchynnikova O., Rud' V.</i> PROBLEMS AND PROSPECTS OF FOREIGN INVESTMENT IN UKRAINE	83
<i>Slavgorodskaya S., Drachev K.</i> REAL ESTATE COST IN KHABAROVSK.....	19	<i>Stavska U.</i> METHODOLOGY OF COMPETITIVE INNOVATIONS CREATION FOR THE FOOD INDUSTRY ENTERPRISE ...	88
<i>Kozachenko A.</i> FEATURES OF ACCOUNTING AND AUDITING OF PAYMENT INSTRUMENTS AS MAIN LEVELS OF MANAGING FINANCIAL SECURITY OF ECONOMIC ACTIVITY	21	<i>Vodozhdokova Z., Tlekhurai-Berzegova L., Buller E., Hotova I.</i> THE IMPORTANCE OF AN EFFECTIVE ACCOUNTING AND ANALYTICAL SYSTEM AT THE PRESENT STAGE OF DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ORGANIZATIONS	94
<i>Kundytsky O.</i> OWN CAPITAL IN THE SYSTEM OF FINANCING OF POLISH ENTERPRISES OF SMALL AND MEDIUM BUSINESS.....	35	<i>Tlekhurai-Berzegova L., Buller E., Vodozhdokova Z., Hotova I.</i> MANAGING THE BUSINESS CAREER OF PERSONNEL AS A KEY DIRECTION OF THE ORGANIZATION'S PERSONNEL POLICY	97
<i>Lobanova Z., Putivets G.</i> TRANSFORMATION PROCESSES IN THE SPHERE OF DIGITALIZATION OF PUBLIC SERVICES.....	40	<i>Metelytsia V., Koval N., Tomashuk I.</i> ANALYSIS OF THE BUDGETARY PLANNING ORGANIZATION IN UKRAINE	100
<i>Lyskova I.</i> THE UNIVERSITY EXTENSION MOVEMENT AS A BEGINNING OF SELF-MANAGEMENT IN RUSSIA	42	<i>Tregulova N.</i> CLASSICAL CONCEPTS OF CONCEPTS "MOTIVATION" AND "STIMULATION" OF LABOR	110
<i>Martseniuk O.</i> NON-STATE PENSION INSURANCE IN UKRAINE: THE STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT.....	45	<i>Fedoryshyna L., Shkol'nyj V.</i> EFFICIENCY OF USE OF FIXED ASSETS OF ENTERPRISE	114
<i>Mashevskaya A.</i> MODEL OF BALANCED FORMATION OF WAGE	56	<i>Yurchuk N., Kiporenko S.</i> FINANCING ACTIVITIES OF UKRAINIAN ENTERPRISES THROUGH THE LEASING MECHANISM	128
<i>Prylutskiy A.</i> FINANCIAL ASPECTS OF MACROECONOMIC DEVELOPMENT OF THE ECONOMY	69		

Динамика стоимости квадратного метра жилья на рынке вторичного жилья в 2019 году, в руб.

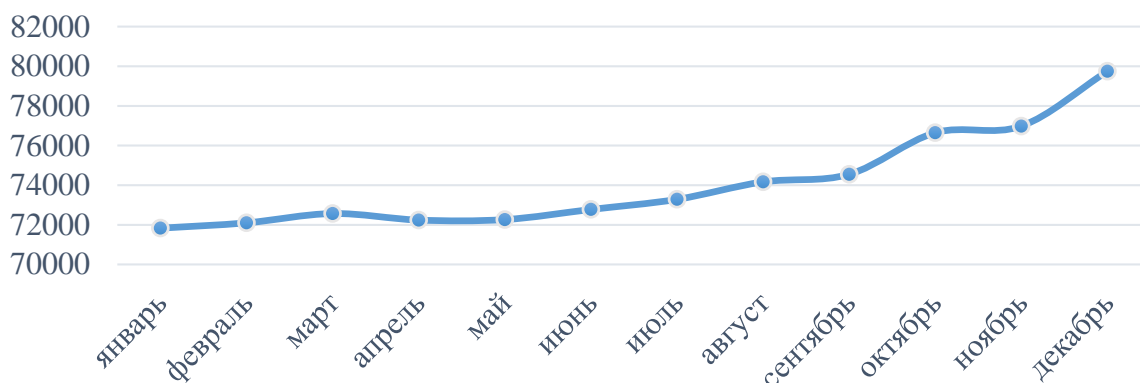

Рис. 2. Рост стоимости жилья в 2019 году

Проанализировав вышеперечисленные данные, можно приступить к приблизительным прогнозам на будущее. Можно с уверенностью сказать, что рост продолжится. На рост цен строящегося жилья повлияет Переход отрасли на проектное финансирование. К концу 2020-го около половины всего строящегося жилья в стране будет продаваться через эскроу-счета, что приведет к увеличению затрат на строительство. Это в лучшем случае прибавит 10-15% к стоимости жилья. В итоге можно ожидать к концу года роста рынка жилья в городе не менее чем на 15-20%. Еще одной причиной роста цен станет инфляция в стране. Также в этом году на цены будет влиять снижение ипотечных ставок в рамках программы «Дальневосточная ипотека». Это даст возможность банкам предложить еще более выгодные условия по ипотеке. Это приведет к росту спроса, а значит, увеличению стоимости жилья. С другой стороны, в начале года рынок недвижимости пока достаточно сдержанно отреагировал на существенное ослабление рубля, если сравнивать нынешнюю ситуацию с предыдущими кризисами. Одна из причин относительного спокойствия – снижение доходов населения, а также карантин и самоизоляция в стране, снижение

цен на нефть. По мнению экспертов, ожидать большого падения цен на недвижимость не стоит.

Список литературы

1. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) от 30.11.1994 № 51-ФЗ // КонсультантПлюс. Ст. 130 с изм. и допол. в ред. от 16.12.2019.
2. Город Хабаровск // Инвестиционный портал Хабаровского края. – URL: <https://invest.khv.gov.ru/O-Habarovskom-krae/Gorodskie-okruga-i-municipalnye-rajony/46> (дата обращения: 25.04.2020).
3. Хабаровск // Forbes.ru URL: <https://www.forbes.ru/profile/238833-habarovsk> (дата обращения: 25.04.2020).
4. Полный рейтинг городов по качеству жизни в 2019 году // Domofond.ru URL: https://www.domofond.ru/statya/polnyy_reyting_gorodov_po_kachestvu_zhizni_v_2019_godu/100546 (дата обращения: 25.04.2020).
5. За год стоимость квартиры в Хабаровске выросла на 331 тысячу рублей (Аналитика) // DVhab.ru URL: <https://www.dvnovosti.ru/khab/2019/01/12/93636/> (дата обращения: 25.04.2020).

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ПЛАТІЖНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЯК ОСНОВНИХ ВАЖЕЛІВ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Козаченко А.Ю.

*к.е.н., старший викладач кафедри аудиту та державного контролю,
Вінницький національний аграрний університет*

FEATURES OF ACCOUNTING AND AUDITING OF PAYMENT INSTRUMENTS AS MAIN LEVELS OF MANAGING FINANCIAL SECURITY OF ECONOMIC ACTIVITY

Kozachenko A.

*PhD in Economics, Senior Lecturer at the Department of Audit and State Control,
Vinnytsia National Agrarian University*

Анотація

Функціонування будь-якого підприємства не можливе без здійснення платіжних операцій. В даній статті розкрито економічну сутність платіжних інструментів (засобів) підприємства, конкретизовано їх форми та види. Розглянуто особливості бухгалтерського обліку, організацію та методику аудиту платіжних інструментів. Доведено, що акредитивна форма розрахунків сьогодні для українських суб'єктів господарювання є одним з основних інструментів зниження ризику неплатежу та гарантією розрахунків, оскільки ця форма справедливо розподіляє та мінімізує господарські ризики як імпортера, так і експортера в разі невиконання чи неналежного виконання договірних зобов'язань за міжнародними контрактами.

Abstract

The operation of any enterprise is not possible without payment transactions. In this article the economic essence of payment instruments (means) of the enterprise is revealed, their forms and types are specified. The features of accounting, organization and methods of audit of payment instruments are considered. It is proved that the accreditation form of payment for Ukrainian business entities is one of the main instruments for reducing the risk of non-payment and the payment guarantee, since this form fairly distributes and minimizes the economic risks of both importer and exporter in case of failure or improper performance of contractual obligations. under international contracts.

Ключові слова: платіжні інструменти, акредитив, електронні гроші, готівкові операції.

Keywords: payment instruments, letter of credit, electronic money, cash transactions.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

В умовах нестабільності економіки та її все більшої глобалізації набуває великого значення проблема вибору форм розрахунків, застосування яких забезпечило б надійність погашення зобов'язань. Саме правильний вибір форм платіжних засобів передбачає визначення критеріїв їх ефективності як основних важелів управління фінансовим забезпеченням господарської діяльності кожного підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемі вибору платіжного інструмента приділяють увагу такі вітчизняні учені, як Ф.Бутинець, І.Гуцал, О.Грищенко, Г.Журавель, В.Матвієнко, В.Міщенко, О.Качан, А.Ковальчук, Б.Луців, В.Онищенко, О.Орлюк, Л.Патрікац, М.Савлук, С.Тігіпка та ін.

Проблему організації обліку, аудиту готівкових коштів у підприємствах різних галузей економіки досліджували відомі українські науковці: О. С. Височан, В. І. Єфименко, С. М. Остафійчук, М. Ф. Огійчук, О.А. Подолянчук, Л. К. Сук, Н. М. Ткаченко та інші.

Питання порядку здійснення і бухгалтерського обліку окремих форм безготівкових розрахунків розглядалися в працях таких науковців, як А.В. Амелін, А.Ю. Большакова, Л.М. Гаврилівського, Н.В. Дубенко, С.З. Мошенского, С.П. Поліщук.

Напрацювання зазначених науковців охоплюють широкий діапазон питань, пов'язаних з теорією, методикою, організацією обліку і аудиту безготівкових та готівкових операцій, однак ці дослідження потребують поглиблення й удосконалення, що робить дану статтю актуальною.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Головною метою статті є обґрунтування сутності платіжних інструментів, конкретизація їх

форм та видів. Розгляд особливостей бухгалтерського обліку, організації та методики аудиту платіжних інструментів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Платіжна операція — дія, ініційована держателем спеціального платіжного засобу, з унесення або зняття готівки з рахунку, здійснення розрахунків у безготівковій формі з використанням цього спеціального платіжного засобу за банківськими рахунками.

З даного визначення доводиться спостерігати, що спеціальними платіжними засобами кожного господарюючого суб'єкта є як платіжні інструменти у формі безготівкових, так і у формі готівкових розрахунків (рис.1).

Доцільно зазначити, що безготівкові розрахунки в цілому характеризуються значною різноманітністю як за їх видами, так і за особливостями здійснення, однак на рисунку 1 безготівкові розрахунки класифіковані за ознакою платіжного інструмента.

Згідно «Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», безготівкові розрахунки – це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, внесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів [1].

Безготівкові розрахунки є ланкою, що безпосередньо з'єднує кожний із суб'єктів господарської діяльності з оточуючим ринковим середовищем, державними фінансами та сприяє прийняттю участі у виробничому процесі, процесах розподілу та споживання. Безготівкові розрахунки сприяють зменшенню витрат обігу, пов'язаних з грошовими розрахунками у господарстві та зведенню до мінімуму суми грошей, яка функціонує в обігу.

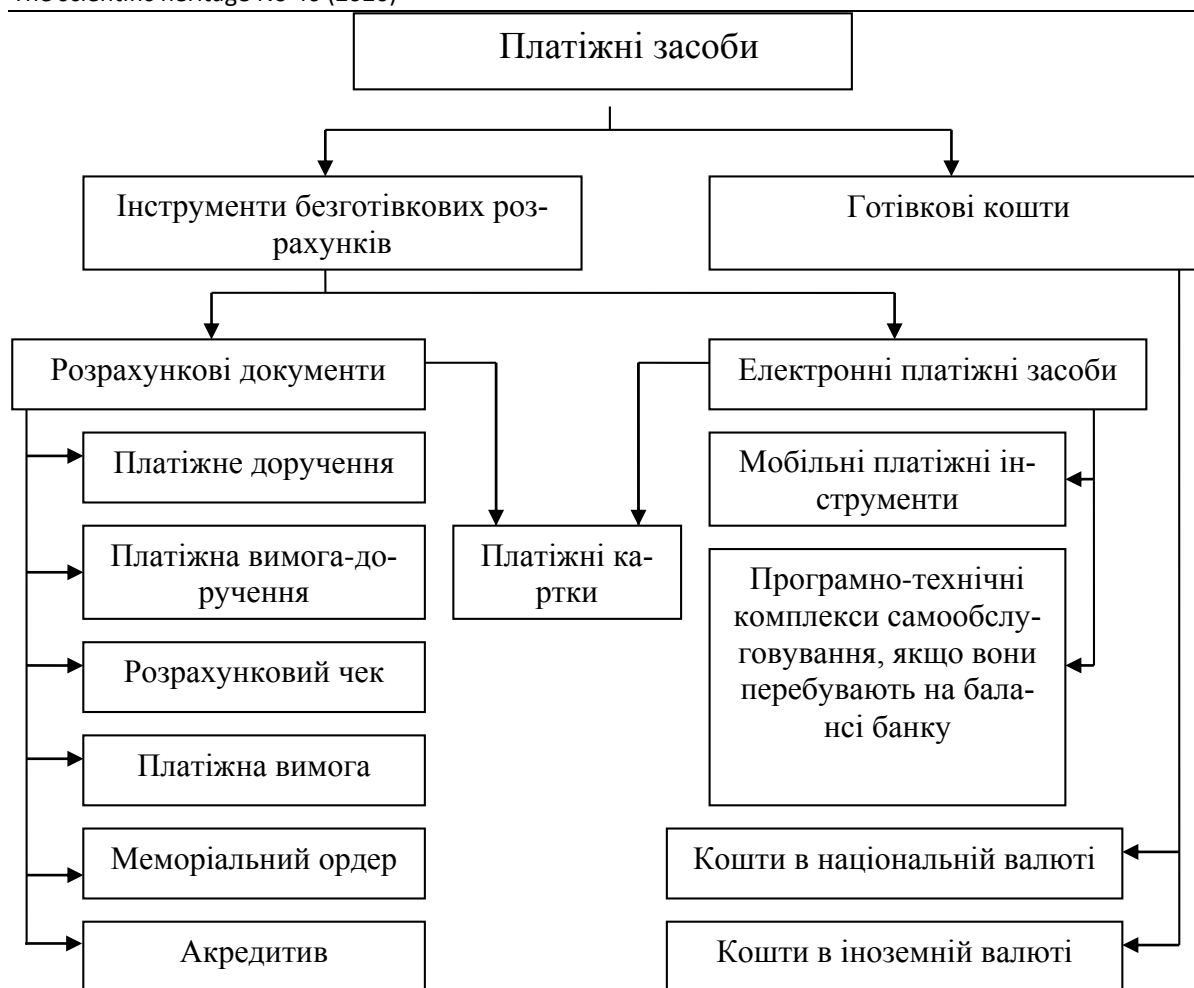

Рис. 1. Класифікація платіжних інструментів у формах безготівкових і готівкових розрахунків

Крім того, зосередження безготівкового платіжного обороту в кредитній системі дає змогу раціонально використовувати всі тимчасово вільні кошти, що зберігаються на банківських рахунках, для цілей прямого банківського кредитування суб'єктів ринкових відносин, суттєво прискорювати розрахунки, в тому числі шляхом запровадження найновіших засобів електронного зв'язку [2, с.14].

Готівкові кошти – це дійсний платіжний засіб готівкою між підприємствами, підприємцями і фізичними особами між собою за реалізовану продукцію (товари), виконані роботи або надані послуги.

Група дослідників на чолі з І. Садовською визначають готівкові кошти, як групу господарських засобів (активів) підприємства у складі фінансових активів, до яких також належать еквіваленти грошових коштів в національній та іноземній валютах, фінансові інвестиції підприємства, дебіторська заборгованість тощо [3, с.31; 4, с.37].

В. Супрун звертає увагу на те, що за статистичними даними, готівкові кошти є найнебезпечнішим вантажем: при розрахунках за сільськогосподарську продукцію або при придбанні будь-яких запасів готівку «викрадають або гублять, тому транспортування коштів, навіть у незначних сумах, має здійснюватися в суворо встановленому порядку» [3, с.31].

Науковці М. Коваль і Ю. Нетреба підтримують думку, що готівкові кошти є об'єктом підвищеної уваги контролюючих органів, а тому від належної організації обліку цих високоліквідних активів залежить успішне господарювання суб'єктів бізнесу [3, с.31-32].

М. Савлук вважає, що готівкові розрахунки можна вважати простою, зручною та економічною формою, що забезпечує швидке здійснення платежу, проте це не стосується договорів при постійних і рівномірних поставках продукції (послуг, робіт) між двома підприємствами [3, с.31-32; 4, с.37].

Готівкові розрахунки – це розрахунки, що пов'язані з прийманням і видачею готівки під час проведення операцій через касу із відображенням їх у відповідних книгах обліку.

Вибір форм платіжних засобів передбачає визначення критеріїв їх ефективності як основних важелів управління фінансовим забезпеченням діяльності кожного підприємства. Тобто, на сьогоднішній день, є економічно доцільним розглядати переваги та недоліки, які мають місце при безготівковій формі розрахунків, у порівнянні із розрахунками готівкою, що викликає значний інтерес до розрахункових праввідносин, які здійснюються безготівковим способом. Висвітлемо основні переваги та недоліки існуючих форм платіжних засобів (табл.1):

Основні переваги та недоліки форм платіжних засобів

Форми платіжних засобів	Переваги	Недоліки
1	2	3
Готівкові розрахунки	1) універсальність готівки як засобу платежу; 2) кошти, що отримуються в банку за грошовим чеком, можуть використовуватись лише за призначенням (на визначені в ньому цілі)	1) значні затрати праці і відсотки, пов'язані з використанням готівкових грошей (стосується друкування, перевезення, зберігання, сортування); 2) зниження обсягів продаж (за рахунок психологічного ефекту при готівкових розрахунках використовується менше готівки).
Безготівкові розрахунки	1) мінімізація ризику шахрайських дій та злочинів; 2) відіграють важливе значення у прискоренні обороту коштів, скороченні готівки, необхідної для обігу; 3) завдяки даним розрахункам здійснюється концентрація грошових ресурсів в банках, а тимчасово вільні кошти є одним із джерел кредитування; 4) прискорення розрахунків, економія витрат, пов'язаних з перевезенням готівки, їх перерахунком і зберіганням; 5) при даних розрахунках грошова маса акумулюється в банках і створюються умови для контролю за їх цільовим використанням.	1) недосконала нормативно-правова база; 2) недостатній рівень розвитку інфраструктури; 3) існування ризику невиконання суб'єктами господарської діяльності взаємних зобов'язань

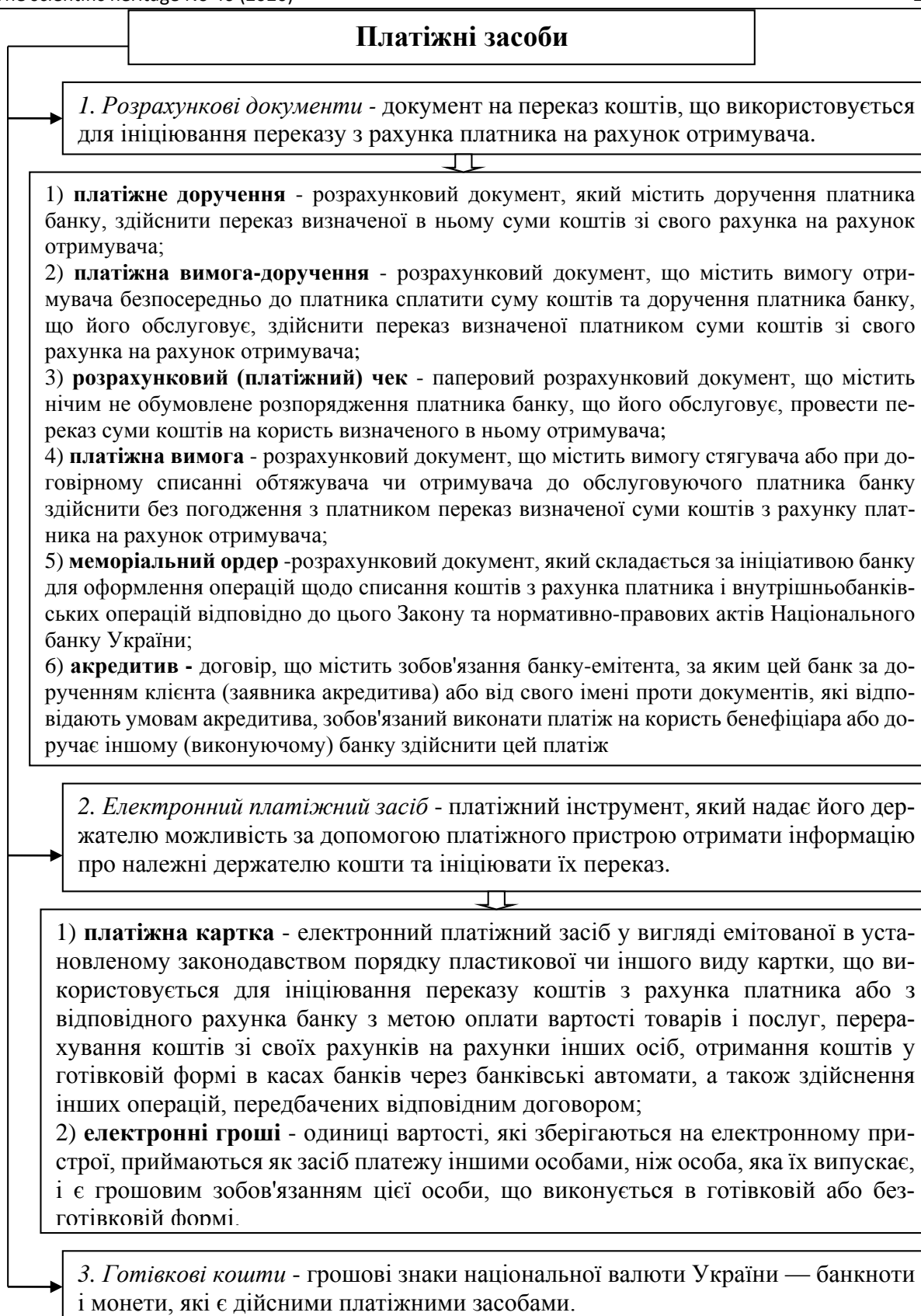
Джерело: сформовано автором на основі [3, с.31-32].

Із таблиці 1 видно, що в сукупному грошовому обороті пріоритет мають безготівкові розрахунки, так як їм притаманно ряд переваг перед готівково-грошовими розрахунками.

В процесі господарської діяльності підприємства самостійно обирають способи

платежів, форми розрахунків, передбачені чинними нормативними документами та вказують їх при укладанні договорів.

Розглянемо більш детально види платіжних інструментів з метою кращого розуміння значення платіжних засобів для підприємств (рис. 3):

*Рис. 3. Види платіжних засобів
 Джерело: сформовано на основі [5].*

Господарські операції, що пов'язані із безготівковими розрахунками акумулюються на рахунку 31 «Рахунки в банках», призначенням якого є ведення обліку наявності та руху грошових коштів,

що перебувають на рахунках в банку, і які можуть бути використані для поточних операцій.

Загальна схема ведення бухгалтерського обліку операцій, що пов'язані із грошовими коштами на рахунках у банку подано на рис. 4.

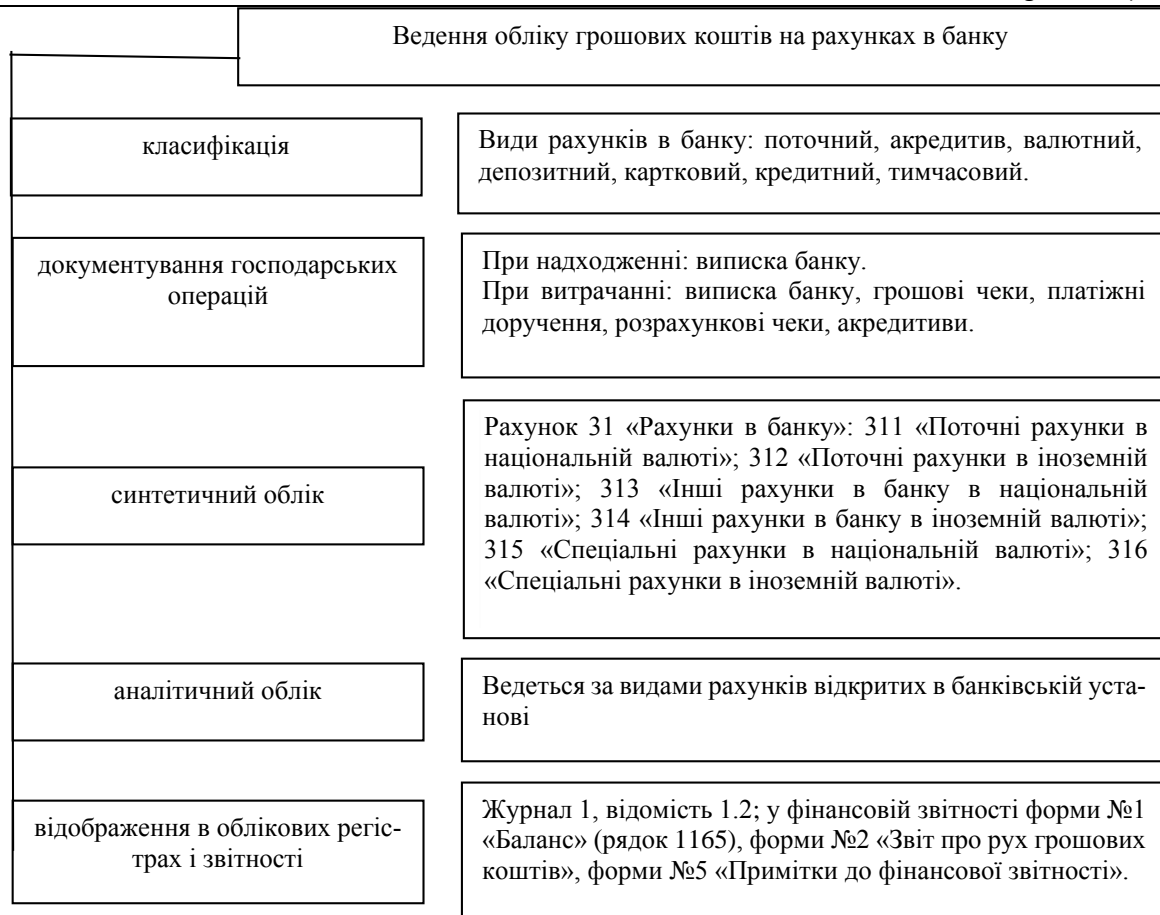

Рис. 4.

Загальна схема ведення бухгалтерського обліку операцій з грошовими коштами на рахунках у банку
Джерело: узагальнено автором

Методиці аудиту грошових коштів підприємств на рахунках в банку також притаманні певні особливості, на рис. 5 наведено наступні етапи аудиту:

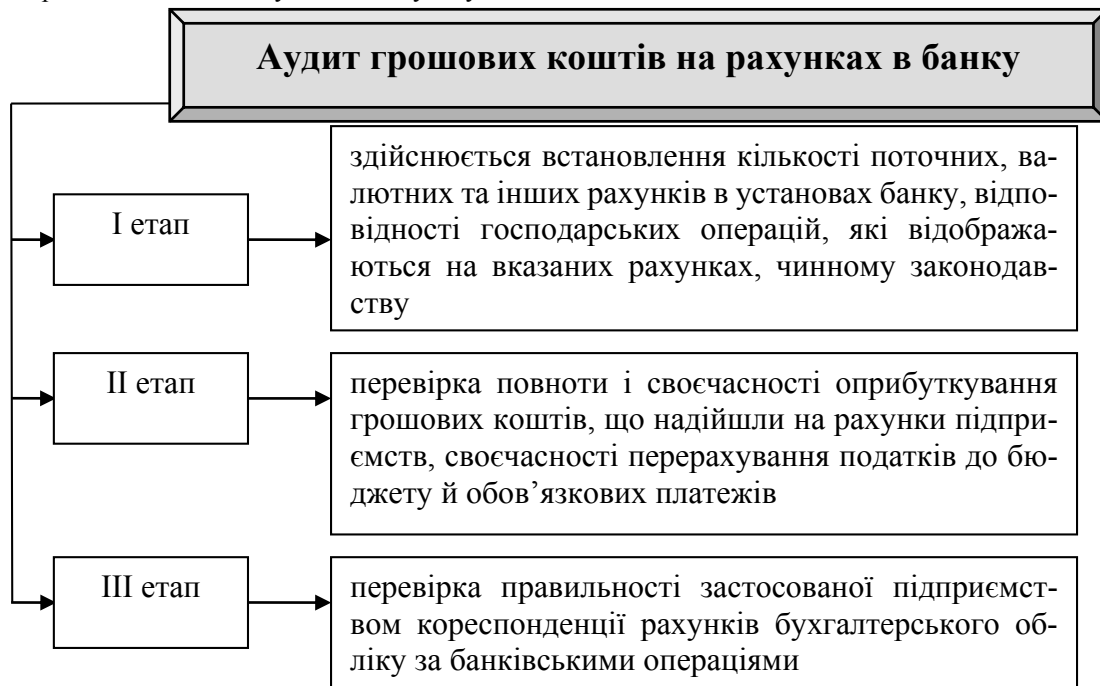

Рис. 5. Аудит грошових коштів на рахунках в банку
Джерело: узагальнено автором

Під час перевірки першочерговим є визначення наявності усіх виписок банку за рахунками даного підприємства. Вразі відсутності деяких із них - отримують банківські копії. При опрацюванні виписок банку враховують той факт, що для банку рахунок підприємства по відношенню до балансу є пасивним і тому залишки будуть кредитовими, причому, операції по надходженню готівки на рахунок будуть відображені по кредиту, а по списанню з рахунку - по дебету [6].

В практичній діяльності зустрічаються випадки коли:

1) в банківських виписках залишок коштів на кінець періоду за рахунком (попередня виписка) не збігається із залишком коштів на початок періоду (наступна виписка);

2) не правильно відображені реквізити;

3) чітко прослідковуються необумовлені виправлення, підчищення, закреслення.

В таких випадках проводиться зустрічна перевірка даних виписки із записами у першому примірнику особового рахунку, що знаходиться в установі банку.

Необхідною дією і дуже важливою під час проведення аудиту є звіряння залишків грошових коштів на рахунку, що перевіряється, з виписками, даними бухгалтерського обліку і звітності. Результати такої перевірки доцільно відображати у робочому документі [7]. Перевірка банківських виписок повинна поєднуватись із вивченням банківських операцій по суті. Це дає змогу здійснити перевірку законності здійснення операцій на банківських рахунках та правильності їх документального оформлення [7].

Оскільки акредитивна форма розрахунків в умовах сьогодення для українських суб'єктів господарювання є одним з основних інструментів зниження ризику неплатежу та гарантією розрахунків (справедливо розподіляє та мінімізує господарські ризики як імпортера, так і експортера в разі невиконання чи неналежного виконання договірних зобов'язань за міжнародними контрактами), розглянемо її особливості обліку та аудиту.

Акредитив за своєю сутністю є договором, що відокремлений від договору купівлі/продажу чи іншого контракту, на якому він може базуватися, і використовується для розрахунків між постачальником (бенефіціаром) та заявником акредитива (платником). За операціями з акредитивами усі зацікавлені особи мають справу тільки з документами, а не

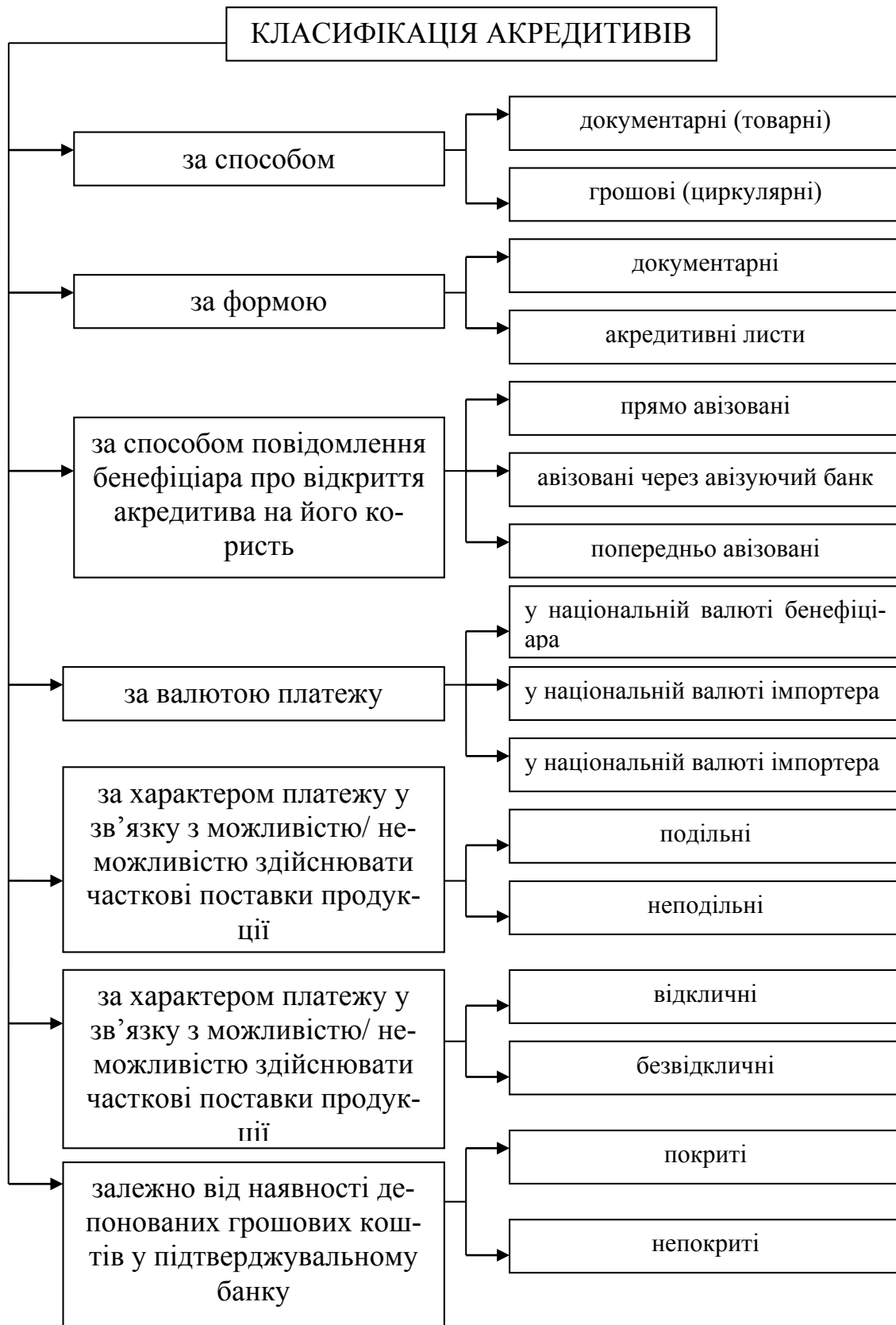
з товарами, послугами або іншими видами виконання зобов'язань, з якими можуть бути пов'язані ці документи. За такою формою розрахунків покупець перераховує гроші до банку постачальника з метою їх збереження на акредитиві до виконання бенефіціаром своїх зобов'язань перед покупцем.

Доцільно зазначити, що із 2018 року в Україні використання акредитивної форми розрахунків залишається на розсуд суб'єкта господарювання-резидента та залежить від законодавства підприємства-контрагента.

Умови та порядок проведення акредитивної форми розрахунків передбачаються у договорі бенефіціара і заявника акредитива. Кожний акредитив призначається для розрахунків тільки з одним бенефіціаром і не може бути переадресований. Для відкриття акредитива підприємство подає банку-емітентові заяву, заповнену не менше ніж у трьох примірниках. В заяві вказують умови акредитива, які банк може перевірити документально. Після прийняття заяви банк-емітент визначає спосіб виконання акредитива і здійснює відповідні бухгалтерські записи. Під час відкриття акредитива, депонованого в банку-емітенті, заявником подається заява і платіжне доручення на перерахування коштів з його рахунку на аналітичний рахунок «Розрахунки за акредитивами».

Головною перешкодою під час використання акредитивної форми розрахунків є її значна вартість, що впливає на собівартість товарів, придбаних, наприклад, у результаті імпортних операцій. Ураховуючи, що підприємства повинні постійно підтримувати конкурентоспроможність своїх товарів на ринку, вони намагаються уникати будь-яких додаткових витрат, що можуть зменшити ефективність їх функціонування. Використання акредитивної форми розрахунків може бути доцільним за умови, що для підприємства негативні наслідки від невиконання контракту є значно гіршими, ніж витрати на оплату комісійної винагороди банку та сплату відсотків (за умови використання непокритого акредитива) або втрати потенційних економічних вигод від іммобілізації коштів (за умови використання покритого акредитива) [8, с.10].

Відповідно до вимог законодавства та практики використання акредитивної форми розрахунків у господарській діяльності підприємств, акредитиви класифікують за наступними ознаками (рис. 6):

*Рис. 6. Класифікація акредитивів
Джерело: [8, с.11]*

Доцільно зазначити, що акредитивна форма розрахунків не є досить розповсюдженою. Основним стримувальним фактором щодо її викори-

стання є її висока вартість. Водночас на державному рівні робляться спроби лібералізувати акредитивну форму розрахунків шляхом спрощення вимог до її застосування та надання підприємствам права

оформлювати всі документи, пов'язані з використанням акредитивів, в електронній формі. Проте, значна перевага акредитивної форми розрахунків – її надійність, що є особливо актуальним у період кризи в Україні, коли більшість вітчизняних підприємств намагаються завойовувати нові закордонні ринки збуту та ще не мають постійних, перевірених часом, ділових партнерів.

Розглянемо більш детально особливості бухгалтерського обліку акредитивів, які притаманні для покритих, непокритих та безвідкличних акредитивів.

Покритий (депонований) акредитив відкривається за рахунок власних коштів платника шляхом завчасного їх бронювання на окремому рахунку в банку-емітенті або у виконуючому банку. Виходячи з економічного змісту такої господарської операції, очевидно, що заброньовані заздалегідь кошти підприємство не може вільно використовувати в ході господарської діяльності. Для відображення резервування коштів на покриття акредитива підприємства використовують кореспонденції рахунків:

1) дебет 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті», кредит 311 «Поточні рахунки в національній валюті» – якщо під час здійснення господарської операції використовується гривня;

2) дебет 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» (аналітичний рахунок «Акредитив»), кредит 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» – якщо під час здійснення господарської операції використовується інша валюта.

Доцільність відображення коштів на субрахунках 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті» або 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті» викликає сумніви, оскільки ліквідність грошових коштів, зарезервованих для покриття акредитива, є меншою, порівняно з коштами, що зберігаються на поточному рахунку та не задіяні для їх покриття.

Непокритий (гарантований) акредитив відкривається за рахунок банківського кредиту і гарантується банком емітентом при тимчасовій відсутності коштів. Кошти, що використовуються для оплати акредитива, у підприємства-платника обліковуються з використанням субрахунків: 501 «Довгострокові кредити банків у національній валюті»; 502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»; 601 «Короткострокові кредити банків у національній валюті»; 602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті». У ході відображення в обліку непокритих акредитивів також буде задіяний рахунок 951 «Відсотки за кредит», оскільки під час використання цієї форми розрахунків будуть використані кошти, залучені на платній основі.

Безвідкличний акредитив не може бути анульованим або зміненим без згоди підприємства-отримувача коштів. Виходячи з економічного змісту розрахунків, що проводяться з використанням безвідкличних акредитивів, логічно припустити, що після його акцептування підприємство-емітент повністю втрачає контроль над зарезервованими

для платежу коштами. Тому варто підтримати думку вчених, які вважають, що кошти, акумульовані для його сплати, доцільно обліковувати у складі дебіторської заборгованості підприємства з їх одночасним відображенням на балансових і позабалансових рахунках бухгалтерського обліку.

Так, у 2008 році О. С. Височан запропонував для обліку безвідкличних акредитивів використовувати субрахунок 378 «Розрахунки по відкритому акредитиву» та рахунок 05 «Гарантії та забезпечення надані» [9].

Про використання субрахунку 378 «Розрахунки по відкритому акредитиву», як такого, що необхідний для акумулювання коштів для акредитивних розрахунків, наголошували й такі науковці як Єфіменко В. та Кирнас О. «...Для виконання умов акредитива грошові кошти вилучаються з обліку підприємства та зберігаються на спеціальному резервному рахунку в банку» [9, с.50; 10, с. 126].

З метою уникнення асиметрії інформації в системі бухгалтерського обліку щодо суми грошових коштів, що наявні та доступні для використання [8; 11], Скоробогатова В. пропонує розмежовувати суми грошових коштів, що наявні та доступні для використання, за допомогою створення окремого рахунку. Для цього автор пропонує використовувати субрахунки 333 «Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в національній валюті», 334 «Грошові кошти на інших рахунках з обмеженим доступом в іноземній валюті», відкриті в розвиток рахунку 33 «Інші грошові активи». Крім того, науковець зазначає, що кошти за відкритими безвідкличними акредитивами слід обліковувати на рахунок 32 «Грошові кошти з обмеженим доступом» в аналітичному розрізі за валютою.

Із вище зазначеного і запропонованого Скоробогатовою В., залишається незрозумілим порядок вибору для обліку безвідкличного акредитива запропонованих субрахунків до рахунку 33 «Інші грошові активи» або рахунку 32 «Грошові кошти з обмеженим доступом».

Ми підтримуємо думку С. В. Романеско, яка слушно зазначила, що для обліку безвідкличних акредитивів доцільно використовувати субрахунок 370 «Розрахунки по безвідкличному акредитиву», оскільки субрахунок 378 «Розрахунки по відкритому акредитиву» є зайнятим у чинному Плані рахунків та має назву «Розрахунки з державними цільовими фондами» [8].

Облікове відображення господарських операцій із використанням акредитивів відповідно до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється на підставі п'яти міжнародних стандартів:

1) МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». Мета даного стандарту – визначення принципів фінансової звітності щодо фінансових активів і фінансових зобов'язань, які забезпечать надання користувачам фінансової звітності доречної та корисної інформації, необхідної для виконання ними оцінки сум, строків і невизначеності майбутніх грошових потоків суб'єкта господарювання [8];

2) МСФЗ 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації». Вимагає від суб'єктів господарювання надавати у своїй фінансовій звітності розкриття інформації, яка дає змогу користувачам оцінити: а) значимість фінансових інструментів для фінансового стану й результатів діяльності суб'єкта господарювання; б) характер і рівень ризиків, що виникають унаслідок фінансових інструментів та на які суб'єкт господарювання наражається протягом періоду й на кінець звітного періоду, як суб'єкт господарювання управляє цими ризиками [8];

3) МСБО 32 «Фінансові інструменти: подання». Мета цього стандарту полягає у визначенні принципів для подання фінансових інструментів як зобов'язань або власного капіталу та для згортання фінансових активів і фінансових зобов'язань. Він застосовується до класифікації (з точки зору емітента) фінансових інструментів як фінансових активів, фінансових зобов'язань та інструментів власного капіталу; до класифікації пов'язаних із ними відсотків, дивідендів, збитків та прибутків, а також до обставин, за яких слід згортати фінансові активи та фінансові зобов'язання;

4) МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». Мета цього стандарту – забезпечення застосування належних критеріїв визнання і методів оцінки, що застосовуються до забезпечень, умовних зобов'язань та умовних

активів, а також розкриття інформації у примітках, достатньої для надання користувачам можливості зрозуміти їхній характер, строки й суму;

5) МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка». Визначає принципи визнання й оцінки фінансових активів, фінансових зобов'язань і деяких контрактів на придбання чи продаж нефінансових статей.

Нормативно-правове регулювання обліку операцій з акредитивами згідно з національними стандартами бухгалтерського обліку включає НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», ПСБО 10 «Дебіторська заборгованість», Інструкцію про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті та інші нормативно-правові акти.

Порівняння змісту зазначених нормативно-правових актів дає всі підстави стверджувати про значні відмінності в понятійному апараті, порядку регулювання вказаних господарських операцій та методиці їх обліку. Незважаючи на те, що Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що національні стандарти бухгалтерського обліку розробляються на основі міжнародних, значні відмінності між ними все ще існують.

Порядок відображення інформації про застосування акредитивної форми розрахунків у фінансовій звітності представимо у табл. 2:

Таблиця 2

Особливості відображення акредитивних розрахунків у фінансовій звітності

Форма звітності	Сальдо на початок звітного року	Дебетовий оборот	Кредитовий оборот	Сальдо на кінець звітного року
1	2	3	4	5
Баланс (Звіт про фінансовий стан), форма №1	II розділ активу «Оборотні активи» гр. 3 рядок 1165 «Гроші та їх еквіваленти»	X	X	II розділ активу «Оборотні активи» гр. 4 рядок 1165 «Гроші та їх еквіваленти»
Звіт про рух грошових коштів	Графа 3 рядок 3405 «Залишок коштів на початок року»	III розділ «Рух коштів від фінансової діяльності» рядок 3305 (у разі відкриття кредитної лінії)	I розділ «Рух коштів від операційної діяльності» рядок 3100 «Витрачання на оплату товарів (робіт, послуг)» у разі використання перерахування коштів постачальникам з акредитиву	Графа 3 рядок 3415 «Залишок коштів на кінець року»
Примітки до річної фінансової звітності	X	X	X	VI розділ «Грошові кошти» рядок 660 «Інші рахунки в банку (акредитиви, чеки)»

Джерело: сформовано на основі [12, с.127]

З наведеної таблиці 2 видно, що інформація про наявність та рух грошових коштів, які були спрямовані на відкриття акредитиву та подальше його використання, знаходять відображення у 3-х формах річної фінансової звітності.

Водночас необхідно відзначити, що в разі використання власних валютних коштів для відкриття акредитиву у Звіті про рух грошових коштів така операція не відображається, оскільки вона передбачає кореспондування із субрахунком 312 «Поточні рахунки в банку в іноземній валюті», що свідчить про здійснення внутрішньої операції, яка, відпо-

відно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [13] та Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, не здійснює впливу на залишок грошових коштів.

Таким чином, розглядаючи особливості бухгалтерського обліку розрахунків з акредитивами, варто відмітити, що окремі аспекти діючого законодавства потребують удосконалення шляхом введення до чинного Плану рахунків субрахунку 370 «Розрахунки по безвідкличному акредитиву» та рахунку 05 «Гарантії та забезпечення надані». Крім цього, доцільно зазначити, що облік розрахунків із

використанням акредитивів за міжнародними стандартами має значні неузгодженості зі змістом національного законодавства, яким регламентується облік акредитивної форми розрахунків. Ураховуючи, що новою редакцією Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачено, що національні стандарти бухгалтерського обліку розробляються на основі міжнародних, ці розбіжності найближчим часом мають бути усунені.

Акцентуємо увагу в даній статті й на електронні платіжні засоби.

Згідно п.1.14 статті 1 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів» встановлено, що електронним платіжним засобом є платіжний інструмент, який надає його держателю можливість за допомогою платіжного пристрою отримати інформацію про належні держателю кошти та ініціювати їх переказ [14].

Загальні засади емісії та здійснення операцій із використанням електронних платіжних засобів регулюються нормами законів України «Про Національний банк», «Про банки і банківську діяльність», «Про платіжні системи та переказ коштів», Положенням про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням, затвердженим Постановою Правління НБУ від 5.11.2014 р. № 705, іншими законодавчими актами України.

Користувачі мають право використовувати електронні платіжні засоби для здійснення платіжних операцій відповідно до режимів рахунків, установлених нормативно-правовими актами НБУ, та умов договору з емітентами.

Збільшення використання електронних платіжних систем неминуче, оскільки вони мають дуже важливі і незаперечні переваги, а саме:

1) доступність — будь-який користувач має можливість безкоштовно відкрити власний електронний рахунок;

2) простота використання — для відкриття та використання електронного рахунку не потрібно яких-небудь спеціальних знань, всі наступні дії інтуїтивно зрозумілі;

3) мобільність — незалежно від місця свого знаходження користувач може здійснювати зі своїм рахунком будь-які фінансові операції;

4) оперативність — переказ коштів з рахунку на рахунок відбувається протягом декількох секунд;

5) безпека — передача інформації ведеться з використанням SSL протоколу з кодовим ключем 128-bit або іншими криптографічними алгоритмами.

Одним із видів електронного платіжного засобу є платіжні картки. Платіжна картка — це спеціальний платіжний засіб у вигляді виготовленої і виданої пластикової або іншого виду картки для оплати товарів та послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, одержання готівки у касах банків, у банкоматах та інших розрахункових операцій за договором між банком і

клієнтом [15]. Для відкриття картрахунка підприємство подає до обслуговуючого банку ті ж документи, що і для відкриття поточного рахунку (крім картки зі зразками підписів). Якщо підприємство має у цьому банку поточний рахунок, то йому достатньо подати тільки заяву [15].

З метою підвищення ефективності й забезпечення конфіденційності платіжних трансакцій учасникам ринку як з боку фінансово-кредитних установ, так і з боку торговців та покупців доцільно використовувати платіжні інструменти, які не потребують ідентифікації платника у тих випадках, коли це не є обов'язковою умовою проведення операції. Такий механізм може бути легко реалізований за допомогою електронного платіжного засобу на пред'явника, що випускається в обіг без відкриття банківського рахунку, електронних грошей [16].

Згідно статті 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів», під електронними грошима розуміється одиниця вартості, яка зберігається на електронному пристрої, приймається як засіб платежу іншими особами, ніж особа, що їх випускає, й є грошовим зобов'язанням цієї особи, що виконується у готівковій або безготівковій формі.

Електронні гроші є грошовими зобов'язаннями емітента в електронному вигляді, які знаходяться на пристрої у розпорядженні користувача [16]. Таким пристроєм може бути мікро-процесорна картка, комп'ютер користувача, сервер системи розрахунків електронними грошима, де централізовано зберігаються електронні гроші користувачів тощо [16]. В системах, які здійснюють розрахунки електронними грошима, банківські рахунки використовуються в тих випадках, коли гроші вводяться та виводяться із системи [16]. При цьому йдеться про банківські рахунки емітента електронних грошей, а не користувачів. У разі емісії електронних, традиційні гроші користувачів, заховуються на банківський рахунок емітента. При пред'явленні електронних грошей для погашення, традиційні гроші списуються з банківського рахунку емітента і надаються пред'явнику. Для прикладу, це може бути продавець, який реалізував за електронні гроші товари чи послуги, або споживач, якщо він уже не потребує такого платіжного засобу [16].

Використання електронних грошей має свої переваги: 1) для споживачів – це зручність, зменшення витрат, а також безпека в конфіденційності; 2) для продавців – збільшення обсягів реалізації, скорочення витрат, вигідні умови договорів; 3) для фінансових посередників, як і для інших учасників електронних розрахунків - важливими є питання як безпеки платежів та і їх конфіденційності (забезпечується завдяки економічній сутності електронних грошей, які не є засобом доступу до банківського рахунку як платіжні картки, Інтернет-банкінг чи мобільний банкінг).

В умовах сьогодення все більшого поширення набувають електронні гроші. У зв'язку із цим було внесено відповідні зміни від 27.06.2013 р. до Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про

його застосування з включенням нового субрахунку для їх обліку.

Як зазначає Шпирко О.М. «...Електронні гроші – це віртуальний характер використання грошових коштів, а не новий вид грошей. Актуальність та перспективи їх використання в сучасних умовах очевидні. Електронні гроші можуть існувати та використовуватись лише за рахунок налагодженої організації інформаційного та облікового забезпечення» [17, с. 198].

Для обліку операцій з електронними грошима передбачено субрахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті», на якому відображаються операції з електронними грошима, які здійснюються комерційними агентами та користувачами, відповідно до нормативно-правових актів НБУ та правил використання електронних грошей.

З метою бухгалтерського обліку не визнаються електронними грошима наперед оплачені картки одноцільового використання.

З точки зору бухгалтерського обліку рахунок 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» використовується для відображення інформації про електронні гроші як такі, що записані, тобто зберігаються на електронному платіжному засобі та використовуються суб'єктом господарювання в обмін на безготівкові кошти та лише для розрахунків з торговцями за товари в електронному вигляді, придбані на виробничі (господарські) потреби, що виражені в гривнях. Навіть при безпосередньому придбанні товару картою з використанням електронних грошей застосовується субрахунок підзвітних осіб 372, згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків, рахунки 30, 31, 33 не кореспондують з рахунками 2-го класу, рахунок 33 не кореспондує з рахунком 64, щоб відобразити ПДВ чи сплату податків. Таким чином, суттєво обмежено використання субрахунку 335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті» [17, с. 199; 18, с.123].

Доцільно звернути увагу на особливість відображення в бухгалтерському обліку інформації про виручку отриману через термінал. Так, суми безготівкових коштів, отриманих за продані товари (послуги), на підставі первинних документів (копії квитанцій) оприбутковують на субрахунку 331 «Грошові документи в національній валюті» у кореспонденції з кредитом рахунку 70 «Доходи від реалізації». Інкасація цих документів у банку-еквайєра відображається за дебетом субрахунку 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» в кореспонденції з кредитом субрахунку 331. Плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків відповідно до пункту 18 П(С)БО 16 «Витрати» належить до адміністративних витрат. Тому суму комісійної винагороди, яку утримує банк-еквайєр, відображають у складі адміністративних витрат за дебетом рахунку 92

«Адміністративні витрати» і кредитом субрахунку 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Особливостей для відображення в обліку собівартості реалізованих товарів немає. Для цього користуються звичайним записом: дебет субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів» із кредитом субрахунку 282 «Товари в торгівлі».

На особливості методики бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків із використанням платіжних вимог впливає також предмет розрахунків. Як правило, ним може бути: 1) заборгованість перед бюджетом; 2) заборгованість перед митними органами; 3) фіктивні кошти, які незаконно перебувають в обігу; 4) сума фінансових санкцій, висунутих підприємству за порушення розрахунків з бюджетом; 5) сума боргу за векселем; 6) розрахунки за претензіями.

У разі стягнення коштів як фінансових санкцій зазначені суми у бухгалтерському обліку відображаються у складі витрат звітного періоду з відповідним впливом на фінансові результати, що відображені саме в бухгалтерському обліку.

При цьому особливості методики обліку безготівкових розрахунків визначаються залежно від таких характеристик господарської операції: 1) форма розрахунку; 2) платіжний інструмент розрахунків та форма оплати; 3) наявність фактичного руху коштів при здійсненні розрахунків; 4) результати здійснення розрахунків: завершення господарської операції або утворення заборгованості.

Грошові кошти у касі підприємства є одними із головних об'єктів обліку. Вважаємо, що основними завданнями бухгалтерського обліку грошових коштів у касі підприємства є: 1) раціональна організація, своєчасне й законне проведення готівкових розрахункових операцій; 2) своєчасне, повне та правильне документування операцій з надходження, руху і використання готівки; 3) забезпечення збереження грошових коштів та їх еквівалентів у касі підприємства; 4) контроль за законністю й економічністю витрачання готівки із каси; 5) періодичне проведення інвентаризацій грошових коштів і дебіторської заборгованості [19].

Зазначені завдання бухгалтерія вирішує за допомогою документального оформлення — реєстрації у системі синтетичних і аналітичних рахунків усіх операцій із готівкою. При цьому безперервно відображається і контролюється рух готівки у касі підприємства, що дозволяє в будь-який момент виявити стан готівкових розрахунків та додержання платіжної дисципліни.

Господарські операції, що пов'язані із інформацією про наявність і рух грошових коштів у касі підприємства відображаються на рахунку 30 «Готівка». Загальна схема ведення бухгалтерського обліку операцій, що пов'язані із рухом грошових коштів в касі підприємства подано на рис. 7.

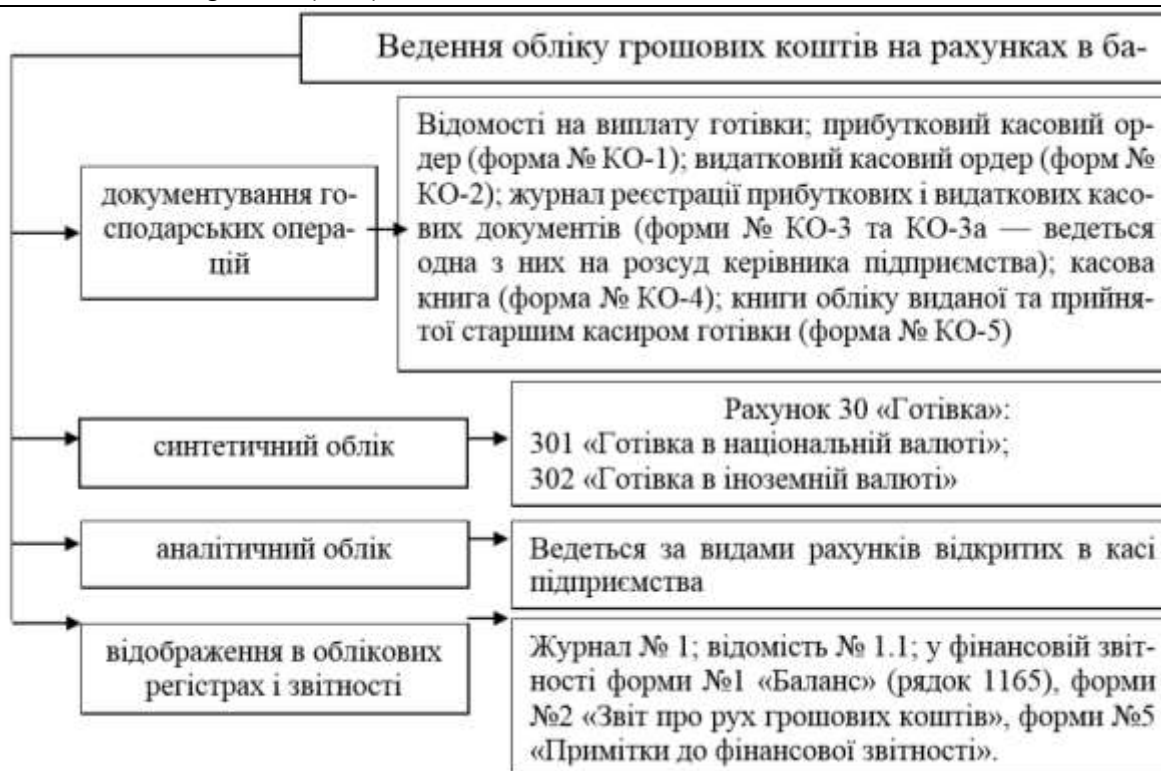

Рис. 7.

Загальна схема ведення бухгалтерського обліку операцій з грошовими коштами в касі підприємства
Джерело: узагальнено автором

Перевірку операцій із грошовими коштами в касі даного підприємства доцільно здійснювати аудитором із дотриманням таких етапів (рис. 8):

Рис. 8. Етапи перевірки операцій із грошовими коштами в касі підприємства
Джерело: сформовано на основі [19, с.150-151]

Висновок. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що платіжні засоби підприємства можуть бути як у готівковій, так і безготівковій формах. Безготівковим формам, як правило, віддають перевагу. Саме застосування безготівкових форм розрахунків дозволить зробити успішну економічну діяльність, підвищити платоспроможність підприємств і їх фінансову стійкість.

У статті доведено, що акредитивна форма розрахунків сьогодні для українських суб'єктів господарювання є одним з основних інструментів зниження ризику неплатежу та гарантією розрахунків, оскільки ця форма справедливо розподіляє та мінімізує господарські ризики як імпортера, так і експортера в разі невиконання чи неналежного виконання договірних зобов'язань за міжнародними контрактами. Водночас суттєвими недоліками акредитивної форми розрахунків є досить висока вартість цієї банківської послуги та необхідність оформлення значного обсягу документів.

Мета аудиту безготівкових та готівкових операцій, полягає у встановленні достовірності даних щодо наявності грошових коштів та їх руху, повноти і своєчасності відображення інформації у первинних та зведених документах і облікових регістрах, правильності ведення обліку готівки і розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності суб'єкта господарювання.

Список літератури

1. Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затв. Постановою НБУ від 21.01.2004 № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua
2. Піхняк Т.А. Економічна сутність безготівкових розрахунків [Електронний ресурс] / Т.А. Піхняк, М.А. Кобилецька // Молодий вчений. - 2014. - № 6(2). - С. 13-15.
3. Бондаренко А.М. Організація та нормативно-правове забезпечення обліку готівкових коштів на сільськогосподарських підприємствах [Електронний ресурс] / А.М. Бондаренко // Молодий вчений. - 2015. - № 3(1). - С. 31-35.
4. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: навч. посіб. / І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська. – К.: «Центр учбової літератури». 2013. – 688с.
5. Зоря О.П. Теоретичні засади ведення обліку безготівкових розрахунків суб'єктів господарської діяльності банківськими установами [Електронний ресурс] / О.П. Зоря, Р.В. Малишев // Інвестиції: практика та досвід. - 2015. - № 18. - С. 77-79.
6. Даценко Г.В. Аудит та інспектування грошових коштів і касових операцій: суть, проблемні аспекти та шляхи їх подолання / Г.В. Даценко, І.А. Левченко // Вісник Дніпропетровського університету. Сер.: Економіка. - 2013. - Т. 21, вип. 7(4). - С. 210-216.
7. Корінько М.Д. Аудиторський контроль грошових коштів / М.Д. Корінько // Інтелект XXI. - 2014. - № 6. - С. 80-85
8. Кулик В.А. Облік акредитивів з урахуванням вимог міжнародних стандартів [Електронний

ресурс] / В.А. Кулик // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія: Економічні науки. - 2018. - № 2. - С. 9-14.

9. Височан О.С. Формування моделі активного контролю та її реалізація на ділянці обліку грошових коштів і їх еквівалентів / О.С. Височан // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 2. – С. 50–56

10. Романенко С.В. Розрахунки з використанням акредитивної форми: види та облікове відображення / С.В. Романенко // Бізнес Інформ. – 2016. – № 7. – С. 125–130.

11. Гапак Н.М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства [Текст] / Н.М. Гапак, С.А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка / ред. кол.: В.П. Мікловда, В.І. Ярема, В.О. Приходько та ін. – Ужгород: Видавництво УжНУ "Говерла", 2014. – Вип. 1 (42). – С. 191-200.

12. Кудлаєва Н.В. Особливості застосування акредитивної форми розрахунків в іноземній валюті [Електронний ресурс] / Н.В. Кудлаєва, О.Д. Онуфрак // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2017. - Вип. 27(2). - С. 124-128.

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

14. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року №2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua

15. Куліш А.Ю. Стан та аналіз безготівкових розрахунків в Україні та особливості їх обліку на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс] / А.Ю. Куліш // International scientific journal. - 2016. - № 2. - С. 116-119.

16. Мельниченко О. Аналіз стану використання сучасних платіжних засобів у контексті виведення готівкових коштів із позабанківського обігу в Україні [Електронний ресурс] / О. Мельниченко // Вісник Національного банку України. - 2013. - № 1. - С. 26-31.

17. Шпирко О.М. Електронні гроші як об'єкт бухгалтерського обліку підприємства [Текст] / О.М. Шпирко // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка / ред. кол.: В.П. Мікловда, В.І. Ярема та ін. – Ужгород : Видавництво УжНУ "Говерла", 2014. – Вип. 1 (42). – С. 197-200.

18. Радченко, М.А. Особливості відображення електронних грошей в обліку [Текст] / М.А. Радченко // Науковий вісник Ужгородського університету: Серія: Економіка / редкол.: В.П. Мікловда (гол. ред.), В.І. Ярема, Н.Н. Пойда-Носик та інші. – Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. – Вип.1 (45).Том 2. – С. 121–124.

19. Шендригоренко М.Т. Актуальні питання обліку і аудиту грошових коштів у касі та напрями їх вирішення [Електронний ресурс] / М.Т. Шендригоренко // Торгівля і ринок України. - 2018. - № 2. - С. 145-154.